

О.В. Гнатюк
*кандидатка психологічних наук,
в. о. завідувачки лабораторії
психодіагностики та науково-психологічної інформації
Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України,
e-mail: gnatolga@ukr.net*

ЖИТТЄСТІЙКІСТЬ ЯК РЕСУРС САМОРОЗВИТКУ ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Складні і часом екстремальні умови життєдіяльності українців вимагають великої витримки і готовності особистості до постійної мінливості життя, вміння приймати швидко відповідальні рішення при недостатній або надлишковій кількості інформації. В умовах війни важливим для кожного/кожної є уміння вдало користуватися власними внутрішніми ресурсами, будувати адаптаційні стратегії й моделі поведінки, а також здатність повсякчасної особистісної трансформації та розвитку власної ідентичності.

Особливо вразливою і незахищеною верствою населення є діти і вони зазнають значних труднощів соціального та психоемоційного характеру, пов'язаних зі зміною середовища проживання та звичного кола спілкування. Війна стала фактором зміни їхнього звичного життя, унеможливила забезпечення їх базових життєвих потреб, породила необхідність адаптації до нових умов життя в ситуації невизначеності, постійної тривоги та стресу. Українські діти поставлені у неприродні умови, що ускладнює період їх особистісного зростання. Тому перед учасниками освітнього процесу постали завдання, безпосередньо пов'язані з активізацією їх власних адаптаційних ресурсів.

Адаптаційні ресурси виступають джерелом внутрішньої опори особистості, що дає змогу з мінімальною шкодою для особистісного психофізіологічного стану долати нестандартні, проблемні, екстремальні ситуації та створювати позитивні умови для досягнення значних життєвих успіхів у навчанні, професійній та особистісній діяльності. Ресурс – джерело сили, певна сукупність цінностей та резервів, що дають змогу впоратися з важкими життєвими ситуаціями, вирішувати важливі завдання повсякденної життєдіяльності.

В умовах війни життєстійкість як ресурс саморозвитку обдарованих учнів стає надзвичайно важливим як для їхнього особистого розвитку, так і для майбутнього суспільства. Вона виступає внутрішнім ресурсом особистості, яка допомагає впоратися зі стресовими, складними, навіть екстремальними, життєвими ситуаціями. Життєстійкість вважається основним ресурсом для подолання складних життєвих ситуацій і відноситься до здатності здобувачів освіти контролювати та управляти життєвими подіями в невизначених обставинах, сприймати труднощі як цінний досвід і успішно їх долати та використовувати це як можливість особистісного психологічного зростання [1].

Для України розбудова системи розвитку обдарованої особистості є необхідною умовою досягнення успіху на шляху розбудови незалежної держави. Підтримка та розвиток учнів, що володіють потенціалом до високих досягнень, є одним із пріоритетних напрямів сучасної світової та української освіти. Зараз і сама доля України певною мірою залежить від того, як ефективно будуть використані інтелектуальні, творчі можливості її народу, кожного громадянина. Ось чому великого значення набуває науково-педагогічне вирішення проблеми виявлення та розвитку творчих здібностей підростаючого покоління, дослідження теоретичних основ ефективної державної системи підтримки талановитої молоді [2; 3].

Життєстійкість, як ресурс саморозвитку обдарованих учнів дозволяє перетворювати труднощі на можливості, сприяє адаптації до нових умов та підтримує внутрішню рівновагу. Вона допомагає особистості зберігати оптимізм, приймати відповідальні рішення та розвивати такі якості, як самоконтроль і саморегуляція, що є необхідними для постійного розвитку.

На основі аналізу досліджуваних джерел виділимо основні аспекти життєстійкості як ресурсу [4].

Перетворення стресу на можливості. Життєстійкий учень/учениця розглядає стресові ситуації не як катастрофу, а як виклик і шанс для зростання. Подолання труднощів допомагає розвивати навички розв'язання проблем і посилює впевненість у власних силах.

Сприяння особистісному зростанню. Здатність «відновлюватися» після невдач допомагає обдарованому школяру стати сильнішим та більш компетентним. Цей процес веде до глибшого самопізнання, кращого розуміння своїх можливостей та обмежень.

Формування позитивного мислення. Життєстійкість тісно пов'язана з оптимізмом і позитивним поглядом на життя. Діти, які бачать у складних ситуаціях тимчасові та переборні перешкоди, легше долають їх і отримують нові уроки.

Розвиток адаптивності. У сучасному світі, що швидко змінюється, життєстійкість є важливою для успішної адаптації. Вона дозволяє підлаштовуватися під нові обставини, зберігаючи при цьому емоційну та психічну рівновагу.

Посилення самореалізації. Використання життєстійкості як ресурсу сприяє самореалізації, адже обдарована людина не боїться ризикувати та пробувати нове, знаючи, що зможе впоратися з можливими невдачами.

Список використаних джерел:

1. Басенко О. Психосоціальні передумови розвитку життєстійкості у підлітків в умовах воєнного конфлікту. *Український психологічний журнал*. № 2(12). 2024. С. 27–48.
2. Закон України «Про освіту»: редакція від 6.04.2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Нова українська школа. URL: <https://nus.org.ua/>
4. Самотворення у розвитку особистості : науково-методичний посібник / за ред. Л.З. Сердюк. Київ: Педагогічна думка, 2015. 93 с.

